

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102006/B/2021/36122163610272772

**POROVNANIE ZABEZPEČOVACÍCH
INŠTITÚTOV PODĽA OBCHODNOPRÁVNEJ
A OBČIANSKOPRÁVNEJ ÚPRAVY**

Bakalárska práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

**POROVNANIE ZABEZPEČOVACÍCH
INŠTITÚTOV PODĽA OBCHODNOPRÁVNEJ
A OBČIANSKOPRÁVNEJ ÚPRAVY**

Bakalárska práca

Študijný program: Podnikanie v obchode
Študijný odbor: Podnikanie v obchode
Školiace pracovisko: Katedra obchodného práva OF
Vedúci záverečnej práce: JUDr. Dušan Holub PhD.

Bratislava 2021

Andrea Harvancová

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu, Porovnanie zabezpečovacích inštitútov podľa obchodnoprávnej a občianskoprávnej úpravy, vypracovala samostatne s použitím návrhov školiteľa JUDr. Dušana Holuba, PhD. a literatúry a zdrojov, ktoré som uviedla.

Dátum:.....

.....

Podpis

POĎAKOVANIE

Touto cestou by som sa chcela poďakovať môjmu školiťovi JUDr. Dušanovi Holubovi, PhD., za odborné vedenie a rady, ktoré mi poskytoval pri vypracovaní bakalárskej práce.

ABSTRAKT

Harvancová, Andrea: Porovnanie zabezpečovacích inštitútov podľa obchodnoprávnej a občianskoprávnej úpravy. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra obchodného práva. – Vedúci záverečnej práce: JUDr. Dušan Holub, PhD.. – Bratislava: OF EU, 2021, 39s.

Cieľom záverečnej práce je porovnať zabezpečovacie inštitúty z pohľadu obchodnoprávnej a občianskoprávnej úpravy. Práca je rozdelená do šiestich kapitol. Prvou kapitolou je úvod, v ktorom stručne informujem o téme mojej bakalárskej práce. V druhej časti definujem záväzkové vzťahy, aby som mohla pokračovať témou ich zabezpečenia. V tretej časti práce charakterizujem jednotlivé zabezpečovacie inštitúty a ich právnu úpravu. Nasleduje kapitola o celi a metodike záverečnej práce. V piatej časti práce porovnávam právne úpravy niektorých zabezpečovacích inštitútov. Nasleduje praktická časť, kde aplikujem teoretické poznatky na reálnom príklade z podnikateľského prostredia. V poslednej kapitole je zosumarizovaná moja práca a ide o záver. Výsledkom riešenia danej problematiky je zanalyzovanie právnej úpravy zabezpečovacích inštitútov a jej porovnanie.

Kľúčové slová: zabezpečovacie inštitúty, porovnanie občianskeho a obchodného zákonníka, záväzkové vzťahy

ABSTRACT

Harvancová, Andrea: Comparison of Security Institutes in Commercial law and Civil law.
– University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of Commercial law. – Thesis supervisor: JUDr. Dušan Holub, PhD.. – Bratislava: Faculty of commerce, University of Economics, 2021, 39 pages

The final thesis aim is to compare securing institutes from the perspective of commercial and civil administration. The thesis is divided into six sections. The first section is an introduction, where I briefly inform about the topic of my bachelor thesis. In the second section, I define the commitment relationships, so I can continue with the topic of securing them. In the third section of the thesis, I characterize individual securing institutes and their legislation. The next section is about the aim and methodology of the final thesis. In the fifth section of the thesis, I compare legislation of some securing institutes. The practical part, where I apply theoretical knowledge on a real instance from a business environment. In the last section, my thesis is summarized and it's a conclusion. The outcome of the given issue's solution is analysis legislation of securing institutes and its comparison.

Keywords: securing institutes, comparison of civil and commercial code, commitment relationship.

Obsah

1	ÚVOD.....	8
2	ZÁVÄZKOVÝ VZŤAH	9
3	ZABEZPEČOVACIE INŠTITÚTY.....	10
3.1	ZABEZPEČOVACIE INŠTITÚTY UPRAVENÉ V OBČIANSKOM ZÁKONNÍKU	12
3.1.1	Záložné právo.....	12
3.1.2	Zadržné právo	13
3.1.3	Zmluvná pokuta	14
3.1.4	Ručenie	15
3.1.5	Dohoda o zrážkach zo mzdy a iných príjmov.....	16
3.1.6	Záložná zmluva.....	18
3.1.7	Zabezpečenie záväzku prevodom práva.....	18
3.1.8	Zabezpečenie postúpením pohľadávky	19
3.1.9	Zábezpeka	20
3.1.10	Uznanie dlhu	21
3.2	ZABEZPEČOVACIE INŠTITÚTY UPRAVENÉ V OBCHODNOM ZÁKONNÍKU	22
3.2.1	Zmluvná pokuta	22
3.2.2	Ručenie	24
3.2.3	Banková záruka.....	25
3.2.4	Uznanie záväzku	27
4	CIEĽ A METODIKA PRÁCE.....	28
4.1	CIEĽ.....	28
4.2	METODIKA PRÁCE	28
5	POROVNANIE, ANALÝZA A DISKUSIA	29
5.1	POROVNANIE OBČIANSKOPRÁVNEJ A OBCHODNOPRÁVNEJ ÚPRAVY	29
5.1.1	Zmluvná pokuta	29
5.1.2	Ručenie	30
5.1.3	Uznanie dlhu a uznanie záväzku.....	31
5.2	PRAKTICKÝ PRÍKLAD ZÁLOŽNEJ ZMLUVY A RUČENIA	31
5.2.1	Záložná zmluva.....	32
5.2.2	Ručiteľská listina.....	33
6	ZÁVER	35

1 Úvod

Záväzkové vzťahy medzi subjektami rozličného charakteru vznikajú v praxi neustále. Vznikajú medzi fyzickými aj právnickými osobami, preto je právna úprava týchto vzťahov nevyhnutná v Občianskom, ale aj Obchodnom zákonníku.

Veriteľ, osoba ktorá poskytuje dlžníkovi peňažnú či nepeňažnú pôžičku verí, že mu dlžník splatí svoj záväzok podľa dohody. Pre posilnenie istoty veriteľa, že bude jeho pohľadávka uspokojená, existujú v slovenskom právnom poriadku zabezpečovacie inštitúty. Vzhľadom na veľké množstvo druhov záväzkových vzťahov medzi rozličnými subjektami, existuje viacero možností (zabezpečovacích inštitútov) ako tieto záväzkové vzťahy zabezpečiť. Podľa charakteru subjektu sa zabezpečenie záväzkových vzťahov upravuje podľa Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka a doplnkovo Obchodného zákonníka, alebo len podľa Obchodného zákonníka. Prelínanie týchto dvoch právnych úprav pri zabezpečovacích inštitútoch napomáha správne výkladu ustanovení oboch zákonníkov.

Cieľom mojej práce je porovnať právne úpravy jednotlivých zabezpečovacích inštitútov, podľa toho či daný inštitút spadá len pod jeden so zákonníkov, alebo ide o aplikovanie oboch zákonníkov.

Vo svojej práci som roztriedila zabezpečovacie inštitúty podľa toho, ktorý zákonník ich upravuje. Ako som už vyššie spomenula, niektoré môžeme nájsť upravené v oboch zákonníkoch, ide o zmluvnú pokutu a ručenie. Bolo potrebné vysvetliť pojmy záväzkové vzťahy a zabezpečovacie inštitúty, aby som mohla ďalej nadviazať na teóriu konkrétnych zabezpečovacích inštitútov. Pri každom zabezpečovacom inštitúte som objasnila, kde môžeme nájsť jeho právnu úpravu, ako funguje, aké sú potrebné náležitosti pri vzniku, aké má veriteľ a dlžník práva a povinnosti a ako inštitút zaniká. Vysvetlením jednotlivých inštitútov som sa snažila poukázať na znaky a charakter inštitútov a následne ich porovnať. Pri riešení praktickej časti svojej práce som požiadala o pomoc výrobnú spoločnosť, aby som mohla teóriu aplikovať na reálnom prípade. Na konkrétnej ručiteľskej listine a zmluve o záložnom práve som sa snažila poukázať na poznatky, ktoré som načerpala pri spracovaní teoretickej časti mojej práce.

2 Závazkový vzťah

Závazkové právo je časťou súkromného práva a jeho právnu úpravu nachádzame v Občianskom zákonníku ako aj v Obchodnom zákonníku. Keďže v Obchodnom zákonníku nie je právna úprava záväzkových vzťahov komplexná, je potrebné ju dopĺňať právnou úpravou občianskeho práva, najmä Občianskym zákonníkom.

Poznáme výlučnú právnu úpravu v Obchodnom zákonníku, ktorá znamená, že danú problematiku nájdeme výlučne v tomto právnom predpise. Vzhľadom na absenciu úpravy v inom právnom predpise, musia tomuto podriadiť svoj vzťah aj subjekty, na ktoré sa právna úprava Obchodného zákonníka nevzťahuje.

Tak isto poznáme aj výlučnú právnu úpravu v Občianskom zákonníku, teda určitú problematiku nachádzame výlučne v Občianskom zákonníku a tejto právnej úprave sa musia podriadiť aj subjekty, na ktoré sa primárne Občiansky zákonník nevzťahuje. Nakoľko relevantnú právnu úpravu v inom právnom predpise nenachádzame, je použitie Občianskeho zákonníku nevyhnuté.

Právnu úpravu určitej problematiky môžeme nájsť komplexne upravenú aj v Obchodnom zákonníku aj v Občianskom zákonníku. V tomto prípade na určenie toho, ktorý právny predpis bude príslušný pre záväzkovoprávny vzťah, bude relevantná povaha subjektu tohto záväzkového vzťahu.

Konkrétna právna úprava môže byť komplexne upravená v Občianskom zákonníku, ale v niektorých prípadoch Obchodný zákonník túto úpravu modifikuje alebo dopĺňa pre potreby záväzkových vzťahov. V tomto prípade hovoríme o právnej úprave v Občianskom zákonníku modifikovanej Obchodným zákonníkom.

Môže nastať situácia, že niektoré otázky sa nedajú vyriešiť ani podľa predpisov Obchodného zákonníka ani Občianskeho zákonníka. V tomto prípade sa posúdia podľa obchodných zvyklostí ako vidíme v §1 ods. 2 zákona č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník.¹

Legálnu definíciu záväzkového vzťahu nachádzame v §488 zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník, ktorý hovorí:

„Závazkovým vzťahom je právny vzťah, z ktorého veriteľovi vzniká právo na plnenie (pohľadávka) od dlžníka a dlžníkovi vzniká povinnosť splniť záväzok.“

¹ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. *Repetitórium obchodného práva*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

Závazkovoprávny vzťah musí vzniknúť medzi dvomi stranami, subjektami sa môžu stať fyzické osoby, cudzí štátni príslušníci, právnické osoby (tuzemské i zahraničné) a štát. Na jednej strane stojí veriteľ, osoba ktorá má nárok na plnenie, na druhej strane dlžník, ktorý má povinnosť plniť záväzok.

3 Zabezpečovacie inštitúty

Zabezpečovacie inštitúty sú prostriedkom ako veriteľ môže ochrániť plnenie svojej pohľadávky. Slovenská právna úprava zahŕňa skupinu zabezpečovacích inštitútov, ktoré veriteľ môže využiť pre zvýšenie istoty splnenia záväzku.

Toto zabezpečenie záväzku sa realizuje prostredníctvom ďalšieho právneho vzťahu.² „Takýto zabezpečovací vzťah má povahu vedľajšieho (akcesorického) záväzku. Akcesorita sa prejavuje predovšetkým v tom, že takýto záväzok nemôže vzniknúť a existovať bez hlavného zaisťovacieho záväzku.“³ Akcesorická povaha zabezpečovacieho inštitútu spočíva v tom, že pri jeho vzniku musí existovať hlavný záväzok, bez ktorého nemôže vzniknúť. Pokiaľ ide o jeho zánik, takisto ako pri vzniku závisí od hlavného právneho vzťahu. Avšak zánik vedľajšieho právneho vzťahu nemusí byť totožný so zánikom hlavného právneho vzťahu. V niektorých prípadoch môže zánik nastať samostatne, teda nezávisle od zániku hlavného záväzku. A to tak, že vedľajší právny vzťah z určitých dôvodov zanikne a hlavný vzťah naďalej trvá.⁴ Obsah zabezpečovacieho právneho vzťahu je zásadne viazaný obsahom hlavného právneho vzťahu, ale nemusí byť vždy úplne rovnaký, môže byť napríklad vymedzený užšie.⁵

Okrem zásady akcesority sa v zabezpečovacích právnych vzťahoch uplatňuje aj zásada subsidiarity. Subsidiarita sa uplatní v prípade, ak hlavný záväzok nie je možné realizovať, vtedy sa podporne uplatní zabezpečovací záväzok. Subsidiarita sa neuplatňuje pri všetkých druhoch zabezpečovacích inštitútov.⁶

² LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

³ KUBÍČEK, Pavol – MAMOJKA, Mojmír – PATAKYOVÁ, Mária. *Obchodné právo*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2008. 390 s. ISBN 978-80-7160-225-5.

⁴ Napr. §532 a §549 Občianskeho zákonníku

⁵ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

⁶ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. *Repetitórium obchodného práva*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

Zabezpečovacie inštitúty plnia niekoľko funkcií:

1. Preventívna funkcia posilňuje postavenie veriteľa a dlžníka vedie k zodpovednému splneniu záväzku.
2. Zabezpečovacia funkcia zabezpečuje plnenie dlžníkovej povinnosti riadne a včas.
3. Reparačná funkcia, inak nazývaná aj uhradzovacia, zabezpečuje splnenie veriteľovej pohľadávky z akcesorického záväzku, teda z majetku dlžníka alebo majetku tretej strany.
4. Represívna funkcia, inak nazývaná aj penalizačná, predstavuje trest za porušenie povinností dlžníka.

Zabezpečovacie právne vzťahy podľa občianskeho práva môžeme rozdeliť z viacerých hľadísk. V prvom rade ich môže klasifikovať podľa toho, čo slúži na zabezpečenie záväzkovoprávneho vzťahu. Poznáme osobnoprávne záruky, pri ktorých dlžník poskytuje zabezpečenie celou svojou majetkovou podstatou. A vecné záruky, kedy prostriedkom na zabezpečenie je iba určitá vec.

Ďalšie členenie spočíva v tom, či musí zabezpečenie poskytnúť dlžník osobne (napríklad dohoda o zrážkach zo mzdy a z iných príjmov), alebo môže zabezpečenie poskytovať aj osoba iná od dlžníka (napríklad ručenie).⁷

Z pohľadu obchodného práva rozlišujeme zabezpečenie osobné, ktoré spočíva v tom, že v prípade ak si dlžník nesplní povinnosť, veriteľ má možnosť požadovať plnenie od ďalšej osoby, napríklad pri ručení a bankovej záruke. A vecné zabezpečenie, pri ktorom dlžník zabezpečuje pohľadávku veriteľa prostredníctvom inej majetkovej hodnoty, napríklad záložné a zádržné právo.⁸

Zabezpečovacie prostriedky môžu vzniknúť:

- dohodou veriteľa a dlžníka, resp, veriteľa a tretej osoby (napríklad dohoda o zmluvnej pokute)
- na základe jednostranného právneho úkonu (napríklad uznanie záväzku)
- na základe zákona (napríklad zákonné záložné právo)⁹

⁷ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

⁸ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. *Repetitórium obchodného práva*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

⁹ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

Obchodné právo upravuje ešte jeden právny úkon, na základe ktorého môže zabezpečenie záväzku vzniknúť, a to dvojstranný právny úkon, napríklad záložná zmluva.¹⁰

V prípade, ak sa práva a povinnosti vymedzené záväzkovo-právnym vzťahom nenaplnia a veriteľ si nepoistil svoju pohľadávku jedným so zabezpečovacích inštitútov alebo ju nedosiahol ani pomocou zabezpečovacieho inštitútu, môže sa obrátiť na súd.

Občiansky zákonník upravuje tieto zabezpečovacie inštitúty: záložné právo, zádržné právo, zmluvná pokuta, ručenie, dohoda o zrážkach zo mzdy a iných príjmov, záložná zmluva, zabezpečenie záväzku prevodom práva, zabezpečenie postúpením pohľadávky, zábezpeka, uznanie dlhu.

Obchodný zákonník upravuje a dopĺňa úpravu týchto zabezpečovacích inštitútov: zmluvná pokuta, ručenie, banková záruka, uznanie záväzku.

3.1 Zabezpečovacie inštitúty upravené v Občianskom zákonníku

3.1.1 Záložné právo

Právnu úpravu záložného práva nájdeme v § 151a až § 151me zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. *„Záložné právo slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že záložného veriteľa oprávňuje uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia pohľadávky z predmetu záložného práva (ďalej len „záloh“), ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená.“*¹¹

Záložným právom možno zabezpečiť peňažnú pohľadávku, nepeňažnú pohľadávku, ktorej hodnota je určitá alebo kedykoľvek počas trvania určiteľná, alebo pohľadávku, ktorá vznikne v budúcnosti.¹² Predmetom záložného práva môže byť vec, právo, byt, nebytový priestor a majetková hodnota, ktorú vlastní alebo bude v budúcnosti vlastníť záložca. Spôsob registrácie záložného práva sa líši podľa druhu predmetu záloh. V Centrálnom registri záložných práv vedenom Notárskou komorou Slovenskej

¹⁰ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. *Repetitórium obchodného práva*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

¹¹ § 151a zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník

¹² § 151c ods. 1,2 zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník

republiky sa registrujú záložné práva na hnutel'né veci. V prípade, že ide o založenie nehnuteľnosti, sa záložné právo zapisuje do evidencie nehnuteľností Katastra nehnuteľností. Verejná dostupnosť oboch registrov vedie k ochrane veriteľa.

Záložné právo vzniká na základe písomnej zmluvy, schválenou dedičskou dohodou, rozhodnutím súdu, rozhodnutím správneho orgánu a zo zákona. Záložné právo možno vykonať spôsobom určeným v zmluve o zriadení záložného práva, predajom na dražbe alebo návrhom na vykonanie exekúcie. Záložné právo vo väčšine prípadov zaniká spolu s hlavným záväzkom.¹³

3.1.2 Zádržné právo

Zádržné právo nájdeme upravené v § 151s až § 151v zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. Zádržné právo predstavuje zabezpečenie záväzku tým, že veriteľ (zadržiavateľ) fakticky zadrží hnutel'nú vec dlžníka, a to jednostranným právnym úkonom. Pri vzniku zádržného práva musia byť splnené podmienky:

- existencia pohľadávky medzi veriteľom a dlžníkom, pohľadávka musí byť splatná a vec, ktorú veriteľ zadrží nemusí súvisieť s predmetom pohľadávky,
- splatná pohľadávka musí byť peňažná, pohľadávka, ktorá má nepenažný charakter nemôže byť zabezpečená zádržným právom,
- predmetom zadržania je hnutel'ná vec, predmetom však nemôžu byť listiny, ktoré oprávňujú na nakladanie s ňou (napr. technický preukaz),
- zadržiavateľ má vec vo svojej držbe a je povinný ju vydať.

Veriteľ má povinnosť zadržanú vec chrániť pred poškodením, zničením alebo stratou a nemá oprávnenie na jej užívanie ani na prevod tretej osobe. „*Pokiaľ zanikne splatná pohľadávka vzhľadom na akcesorický charakter zádržného práva je veriteľ, ktorý vec zadržiava, povinný ju vydať dlžníkovi.*“ Zádržné právo zaniká teda tým, že veriteľ vydá zadržanú vec, alebo dostane dostatočnú zábezpeku v prípade stále trvajúceho hlavného záväzku.¹⁴

¹³ HOLUB, Dušan a kol. *Základy práva pre ekonómov*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 356 s. ISBN 978-80-8168-513-2.

¹⁴ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1754 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

3.1.3 Zmluvná pokuta

Zmluvná pokuta je zabezpečovací inštitút upravený v Občianskom a aj Obchodnom zákonníku. Základná právna úprava je obsiahnutá v § 544 a § 545a v Občianskom zákonníku a je doplnená Obchodným zákonníkom, a to konkrétne v § 300 až § 302.

Zmluvná pokuta je dohodnutý peňažný trest, v prípade ak dlžník poruší svoje zmluvné povinnosti voči veriteľovi. Túto povinnosť má dlžník aj v prípade, ak porušením povinnosti nevznikne veriteľovi žiadna škoda. Porušením povinnosti sa rozumie nesplnenie dlžníkovho dlhu vôbec alebo riadne. Odstúpenie od zmluvy nie je porušením povinnosti, podľa Slovenskej právnej úpravy subjekt, ktorý odstúpi od zmluvy len vykonal svoje právo vyplývajúce zo zmluvy.¹⁵

Zmluvná pokuta má primárne zabezpečovaciu funkciu, ktorá motivuje dlžníka splatiť svoj záväzok riadne a včas. Okrem tejto funkcie plní tento zabezpečovací inštitút aj funkciu prevenčnú, dlžník si uvedomuje hroziacu sankciu a bude sa snažiť vyhnúť finančnému trestu. Taktiež v určitom zmysle o zmluvnej pokute môžeme hovoriť ako o paušalizovanej náhrade škody pri porušení zmluvných povinností.

Zmluvná pokuta musí byť dojednaná výlučne písomne, pričom musí byť v dohode určená aj výška pokuty alebo spôsob jej určenia, avšak písomná forma hlavného zabezpečovaného záväzku sa nevyžaduje. Zmluvná pokuta na základe akcesorickej povahy nikdy nemôže vzniknúť pred uzavretím hlavného zabezpečovaného záväzku.¹⁶

Výška zmluvnej pokuty nie je zákonom ustanovená, avšak musí byť úmerná výške pohľadávky, inak by takáto dohoda o určení výšky zmluvnej pokuty bola v rozpore s § 39 Občianskeho zákonníka, ktorý hovorí, že „*neplatný je právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.*“ V prípade neprimerane vysokej zmluvnej pokuty má dlžník právo požiadať súd o zníženie tohto finančného trestu, hovoríme o takzvanom moderačnom práve súdu.

¹⁵ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

¹⁶ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

V prípade občianskoprávnej úpravy dlžník nie je povinný zaplatiť zmluvnú sankciu, ak nezavinil porušenie zmluvných povinností, pokiaľ nebolo v zmluve dohodnuté inak. Hovoríme o subjektívnej zodpovednosti dlžníka.¹⁷

3.1.4 Ručenie

Ručenie je jedným zo zabezpečovacích inštitútov upravených v oboch zákonníkoch, v Občianskom zákonníku ho nájdeme upravený v § 546 až § 550. Je to právny vzťah, ktorý vzniká medzi veriteľom a tretou osobou (ručiteľom). Obsah takéhoto vzťahu tvorí záväzok ručiteľa, že v prípade ak pohľadávku veriteľa dlžník neuspokojí sám, uspokojí ju ručiteľ.¹⁸

Aj pri ručení sa uplatňuje akcesorita a subsidiarita, ako pri ostatných zabezpečovacích inštitútoch. Akcesorická povaha spočíva v tom, že ručiteľský vzťah je podmienený platným hlavným vzťahom a v prípade skončenia hlavného vzťahu zaniká aj ručenie. Subsidiárna povaha sa prejavuje povinnosťou veriteľa vyžadovať plnenie svojho záväzku v prvom rade u dlžníka a až v prípade neuspokojenia pohľadávky ním sa veriteľ obracia na ručiteľa.

Ručiteľský záväzok je dvojstranným právnym úkonom, pretože vyjadruje vzťah veriteľa a ručiteľa. Dlžník je súčasťou iba hlavného záväzkového vzťahu s veriteľom, ktorý je zabezpečený týmto ručením. Ručenie vzniká písomným príslubom, v ktorom sa ručiteľ zaviazuje, že v prípade ak pohľadávku voči veriteľovi nesplatí dlžník, splatí tento záväzok on. Občiansky zákonník neupravuje formu dohody medzi ručiteľom a veriteľom, okrem všeobecných náležitostí je jej obsahom písomné vyhlásenie ručiteľa.¹⁹

Obsah ručenia tvoria práva a povinnosti zmluvných strán, ktorými sú veriteľ a ručiteľ. Práva a povinnosti veriteľa:

- základným právom veriteľa je právo od ručiteľa požadovať plnenie,
- informačná povinnosť veriteľa, podľa § 547 Občianskeho zákonníka je veriteľ povinný kedykoľvek a bez zbytočného odkladu na požiadanie ručiteľa mu oznámiť výšku svojej pohľadávky,

¹⁷ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

¹⁸ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

¹⁹ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

- povinnosť zachovať pre ručiteľa všetky právne prostriedky, ktoré sú potrebné na uplatnenie nároku voči dlžníkovi a povinnosť ich na ručiteľa previesť (napr. dlžobné úpisy), v prípade nesplnenia tejto povinnosti veriteľ zodpovedá za ujmu, ktorá by vznikla ručiteľovi tým, že by mu dlžník nevrátil plnenie, ktoré za neho poskytol,
- poslednou povinnosťou veriteľa je svoju pohľadávku voči dlžníkovi vymáhať riadne a včas, v prípade ak dlžník nemôže svoj záväzok uspokojiť kvôli prekážke na strane veriteľa, ručiteľ môže plnenie odoprieť (§ 549) a tým zaniká ručiteľský záväzok.

Práva a povinnosti ručiteľa:

- má právo voči veriteľovi uplatniť námietky (tie mohol uplatniť aj dlžník), napríklad námietku premlčania,
- keď ručiteľ splní pohľadávku veriteľa, vzniká mu právo ako veriteľovi vymáhať plnenie, ktoré zaplatil, od dlžníka,
- má povinnosť splniť celú pohľadávku veriteľa, pokiaľ to neurobil dlžník, alebo nebolo v dohode určené ručenie v užšom rozsahu,
- má povinnosť veriteľovi plniť len to, čo je predmetom ručiteľskej zmluvy, veriteľ nemá právo vymáhať nič iné.²⁰

Najčastejším spôsobom zániku ručenia je zánik z dôvodu akcesorickej povahy, teda ručenie zaniká spolu s hlavným zabezpečeným záväzkom, a to bez ohľadu na právny základ zániku. Ďalej môže ručenie zaniknúť na základe právneho úkonu ručiteľa (splnením dlhu, uplatnením námietok, odopretím plnenia, neudelením súhlasu so zmenou v osobe dlžníka pri prevzatí dlhu) alebo na základe právnych skutočností (smrťou alebo zánikom ručiteľa).²¹

3.1.5 Dohoda o zrážkach zo mzdy a iných príjmov

Právnu úpravu dohody o zrážkach zo mzdy a iných príjmov môžeme nájsť v § 551 zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník a taktiež v zákone č. 311/2001 Z. z.

²⁰ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

²¹ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

Zákonník práce. Dohoda sa uzatvára medzi veriteľom a dlžníkom, kde dlžník súhlasí, aby jeho platiteľ mzdy alebo iných príjmov zrážal zo mzdy dohodnutú sumu a túto poukazoval veriteľovi. Keďže predmetom dohody je mzda alebo iný príjem, tento zabezpečovací inštitút je obmedzený, a to tak, že dlžníkom môže byť len subjekt, ktorý poberá mzdu alebo iný príjem, a teda musí ísť o fyzickú osobu.

Dohoda o zrážkach musí mať písomnú formu a môžeme ňou zabezpečiť len peňažné pohľadávky. Okrem zabezpečovacej funkcie tohto zabezpečovacieho inštitútu je dohoda o zrážkach zo mzdy a iných príjmov aj spôsob splácania hlavného záväzku.

Výška zrážok zo mzdy sa môže meniť, a to na základe nariadení vlády Slovenskej republiky. Dlžníkovi musí bez ohľadu na dohodnutú výšku zrážky zostávať základná suma, ktorú stanoví nariadenie vlády Slovenskej republiky, rovnako ako v prípade zrážok pri exekúcií. Povinnosť kontrolovať toto zákonné obmedzenie má platiteľ mzdy alebo iných príjmov. Obmedzenie v tomto prípade chráni dlžníka pred prípadnou zlou ekonomickou situáciou.

Obsahom dohody sú práva a povinnosti dlžníka a veriteľa. Veriteľ má právo na zrážky zo mzdy dlžníka v rozsahu určenom dohodou až do splatenia pohľadávky. Keď je pohľadávka splatná, veriteľ predkladá dohodu o zrážkach platiteľovi mzdy, ktorý je na základe tejto dohody povinný vyplácať veriteľovi pravidelné zrážky. Dlžník má povinnosť strpieť zrážky zo mzdy alebo iných príjmov. V prípade, že platiteľ mzdy zrazí dlžníkovi väčšiu sumu ako je dohodnutá v dohode a poukáže ju veriteľovi, veriteľ má povinnosť prevyšujúcu sumu vrátiť, pretože ide o bezdôvodné obohatenie. V prípade, že platiteľ mzdy zavinene poruší svoje povinnosti voči dlžníkovi alebo veriteľovi, je zodpovedný za škodu podľa všeobecných ustanovení o náhrade škody.²²

*„Dohoda o zrážkach zo mzdy ako forma zabezpečenia zanikne zánikom primárneho záväzku, napríklad splnením, alebo v prípade nástupu uhradzovacej funkcie, po úplnom uspokojení pohľadávky veriteľa.“*²³ Táto dohoda môže taktiež zaniknúť formou dohody medzi dlžníkom a veriteľom, alebo stratou dlžníkovho nároku na mzdu alebo iné príjmy. V týchto prípadoch hlavný záväzok stále trvá.²⁴

²² LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

²³ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

²⁴ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

3.1.6 Záložná zmluva

Právnu úpravu záložnej zmluvy nájdeme v § 552 zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. Záložná zmluva je zabezpečovací inštitút, ktorý spadá pod záložné právo a teda právnu úpravu dopĺňa § 151a až § 151me zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. Táto zmluva je teda len jedným z viacerých právnych skutočností pre vznik záložného práva.²⁵ Subjektami záložnej zmluvy sú veriteľ a dlžník alebo tretia osoba, medzi ktorými vzniká záložný, t. j. vecnoprávny vzťah.²⁶ Pri záložnej zmluve platí právna úprava, podmienky aj náležitosti ako som spomínala vyššie pri záložnom práve.

3.1.7 Zabezpečenie záväzku prevodom práva

Tento zabezpečovací inštitút je upravený v § 553 až § 553e zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. *„Zabezpečovací prevod práva je právnym inštitútom zabezpečenia záväzkov. Zabezpečený veriteľ dočasne nadobúda predmet zábezpeky (vlastnícke právo alebo iné právo k predmetu zábezpeky). Ak zabezpečená pohľadávka nie je riadne a včas splnená, vzniká mu oprávnenie predmet zábezpeky speňažiť a z výťažku z predaja uspokojiť zabezpečenú pohľadávku.“* Veriteľ má právo na predmet zábezpeky len do času, kedy nedošlo k splneniu hlavného záväzku.

Zabezpečovacia funkcia sa v tomto zabezpečovacom inštitúte prejavuje tak, že veriteľ sa nemusí obávať, či majetok od dlžníka vymôže, alebo či bude na jeho majetok vyhlásený konkurz. Dlžníka k splneniu pohľadávky motivuje fakt, že zabezpečená vec môže byť veriteľom speňažená. V prípade, že pohľadávka nie je riadne a včas splnená, veriteľ pristupuje k speňaženiu predmetu zábezpeky, a tým bude uplatnená uhradzovacia funkcia.

Zabezpečenie prevodom práva je veľmi podobný zabezpečovací inštitút ako záložné právo. Hlavný rozdiel medzi týmito dvoma inštitútmi je pri vzniku zabezpečenia na hnutelných veciach. Pri zabezpečovacom prevode práva nie je povinná registrácia vo verejných registroch, a teda tretie osoby nevedia overiť, či aktíva dlžníka nie sú

²⁵ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

²⁶ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

predmetom záloh.²⁷ V prípade zabezpečenia záväzku nehnuteľnosťou sa prevod práva zapisuje do katastra nehnuteľností a pri zániku tohto zabezpečovacieho inštitútu sa musí v katastri nehnuteľností opäť zapísať zmena.

Náležitostami zmluvy, ktorá musí byť písomná (môže ňou byť aj notárska zápisnica), sú presne určené zmluvné strany a záväzok, ktorý sa zabezpečuje. Veriteľ je pri držaní veci povinný zabezpečiť, aby sa predmet zabezpečenia nezničil, nepoškodil alebo nestratil.

Právo na predmet zabezpečenia prechádza opäť na dlžníka zánikom hlavného záväzku. Veriteľ má povinnosť zadržanú vec vydať aj s prírastkami a úžitkami, ak sa s dlžníkom nedohodli inak. Veriteľ má právo na účelne vynaložené náklady súvisiace s predmetom zabezpečenia.²⁸

3.1.8 Zabezpečenie postúpením pohľadávky

Fiduciárna cesia alebo zabezpečenie postúpením pohľadávky je upravené v § 554 zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. Daný zabezpečovací inštitút je založený na postúpení dlžníkovej pohľadávky alebo pohľadávky tretej osoby voči veriteľovi za účelom zabezpečenia hlavného záväzkového vzťahu. Prevod pohľadávky za účelom zabezpečenia je len dočasný, to znamená, že veriteľ hlavného záväzkového vzťahu sa stáva dočasným veriteľom postúpenej pohľadávky.²⁹ Na právne vzťahy, ktoré vznikajú pri takomto zabezpečení vieme aplikovať právnu úpravu postúpenia pohľadávky v § 524 zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. Avšak zabezpečenie postúpením pohľadávky sa od postúpenia pohľadávky líši dobou trvania ako som už spomínala vyššie.

Zabezpečenie postúpením pohľadávky je veľmi podobné ako zabezpečenie prevodom práva, má však aj rozdiely. Hlavným rozdielom je predmet zabezpečenia, pri prevode práva sa dá použiť akékoľvek právo. Keďže tieto dva inštitúty sú natoľko podobné, majú medzi sebou recipročný vzťah, právnu úpravu zabezpečovacieho prevodu práva teda môžeme z časti použiť aj pri zabezpečení postúpením pohľadávky.

²⁷ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

²⁸ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

²⁹ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

Pohl'adávkou, ktorá sa stane predmetom zabezpečovacieho vzťahu musí v čase zabezpečenia existovať a nemôže jej postúpenie vylučovať zákon. Spôsobilosť pohľadávky podľa zákona je vymedzená v Občianskom zákonníku v § 525. Takouto pohľadávkou nemôže byť pohľadávka, ktorá zaniká smrťou veriteľa, ktorej obsah by sa postúpením zmenil, a taká ktorá nemôže byť postihnutá výkonom rozhodnutia (tie vymedzuje Exekučný poriadok). Občiansky zákonník neupravuje formálnu stránku takéhoto zabezpečenia záväzku, právna úprava postúpenia pohľadávky však hovorí o písomnej forme zmluvy. Ak by teda takáto zmluva o zabezpečení postúpením pohľadávky nemala písomnú formu, bola by absolútne neplatná. V takejto písomnej zmluve by mala byť jasne vymedzená výška pohľadávky a dlžník, aby sa pohľadávka nedala zameniť. V zmluve má byť jasne vymedzené, že toto postúpenie slúži na zabezpečenie iného záväzkového vzťahu.

Tento zabezpečovací inštitút zaniká dvoma spôsobmi. Prvým spôsobom je, že zmluva o postúpení zanikne splnením hlavného záväzku. Druhým spôsobom je uspokojenie veriteľa z postúpenej pohľadávky za podmienok dohodnutých v zmluve.³⁰

3.1.9 Zábezpeka

Zabezpečovací inštitút zábezpeka má inú povahu ako ostatné spôsoby zabezpečenia záväzkových vzťahov. Jeho právnu úpravu nájdeme v § 555 až § 557 zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. Právna úprava nevymedzuje spôsob zabezpečenia záväzku ako napríklad v prípade ručenia alebo záložnej zmluvy. Zákon len vysvetľuje, ako je možné záväzok splniť a ako ho zabezpečiť zábezpekou.³¹

V prípade, že zákon nešpecifikuje a veriteľ s dlžníkom sa nedohodnú na konkrétnej forme zabezpečenia ich záväzkového vzťahu, nastupuje subsidiárne ustanovenie § 555. Zábezpeka môže mať vecný aj osobný charakter, a dohoda o takejto zábezpeke nemusí mať písomnú formu.

Najbežnejším spôsobom použitia tohto zabezpečovacieho inštitútu je pri nájomných vzťahoch, kedy prenajímateľ požaduje od nájomcu zvyčajne peňažnú

³⁰ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

³¹ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

zábezpeku, ktorou sa kryjú prípadné škody na majetku prenajímateľa alebo nesplnenie povinností nájomcu.³²

§ 556 a § 557 Občianskeho zákonníka upravuje formu zábezpeky, pri vecnej zábezpeke sa berie do úvahy jej odhadovaná cena. Avšak záväzok musí mať hodnotu dvoch tretín tejto ceny ako hovorí § 556 Občianskeho zákonníka: „*Nikto nie je povinný prijať vec alebo právo ako zábezpeku do sumy vyššej, než koľko sú dve tretiny ich odhadnej ceny.*“. Do celej svojej výšky sú spôsobilé peňažné vklady a cenné papiere ako je upravené v § 557 Občianskeho zákonníka.³³

Keďže má zábezpeka akcesorický charakter, zaniká splatením hlavného záväzku, a teda veriteľ má povinnosť zábezpeku vydať. V prípade nesplnenia hlavného záväzku môže tento vzťah zaniknúť aj uspokojením veriteľa z dlžníkovej zábezpeky.³⁴

3.1.10 Uznanie dlhu

Uznanie dlhu je zabezpečovací inštitút založený na jednostrannom právnom úkone, ktorý je upravený v § 558 zákona č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník: „*Ak niekto uzná písomne, že zaplatí svoj dlh určený čo do dôvodu aj výšky, predpokladá sa, že dlh v čase uznania trval. Pri premlčanom dlhu má také uznanie tento právny následok, len ak ten, kto dlh uznal, vedel o jeho premlčaní.*“. Vymedzuje práva a povinnosti oboch strán záväzkového vzťahu, teda veriteľa aj dlžníka. Posilňuje postavenie veriteľa v rovine hmotnoprávnej aj procesnoprávnej, a motivuje dlžníka splniť svoje záväzky riadne a včas.

Preventívna funkcia tohto zabezpečovacieho inštitútu sa prejavuje ako hrozba civilného konania proti dlžníkovi, pri ktorom by bola jeho pozícia oslabená a bol by prinútený splniť svoj záväzok. Rovnako má tento inštitút aj zabezpečovaciu funkciu, ktorá umožňuje veriteľovi oprieť sa nielen o hlavný záväzok ale rovnako aj o vedľajší, teda o uznanie dlhu. Tento zabezpečovací inštitút však nemá uhradzovaciu ani represívnu funkciu, keďže veriteľ sa v prípade nesplnenia svojej pohľadávky nemôže uspokojiť z majetku dlžníka, ani sa nemôže obrátiť na tretiu stranu (napríklad ručiteľa). Dlžníkovi

³² ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

³³ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

³⁴ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

nevznikne ani žiadna penalizácia ako napríklad v prípade zmluvnej pokuty. Uznanie dlhu ako zabezpečovací inštitút môžeme teda zaradiť do kategórie zabezpečenia nižšej intenzity.

Uznanie dlhu často vzniká na základe vyzvania veriteľom, vzniká jednostranným vyhlásením, ktoré musí mať niekoľko náležitostí. Písomná forma pri uznaní dlhu je povinná, inak by k tomuto úkonu vôbec nedošlo, a to aj v prípade, kedy bol hlavný záväzok uzatvorený ústnou formou. Obsahom tohto vyhlásenia je upresnenie dlhu čo do dôvodu aj výšky, určito a zrozumiteľne. Najdôležitejšou časťou je prísľub dlžníka zaplatiť svoj dlh, ide teda o písomný prejav vôle dlh splatiť.³⁵

Uznanie dlhu nenahrádza primárny záväzok a teda existujú súčasne. Tento právny úkon potvrdzuje, že dlh trval a súčasne prerušuje premlčaciu dobu. V prípade sporu uľahčuje procesné postavenie veriteľa.³⁶

3.2 Zabezpečovacie inštitúty upravené v Obchodnom zákonníku

3.2.1 Zmluvná pokuta

Aj pri obchodnoprávnej úprave sa budeme zaoberať zabezpečovacím inštitútom zmluvná pokuta, ktorú nájdeme upravenú v § 300 až § 302 Obchodného zákonníka. Táto úprava nadväzuje na právnu úpravu zmluvnej pokuty v Občianskom zákonníku, to znamená že zmluvná pokuta dohodnutá v rámci obchodnoprávnych vzťahov sa riadi ustanoveniami tak Občianskeho zákonníka ako aj Obchodného zákonníka.³⁷

Zmluvnou pokutou je peňažná sankcia, ktorá vzniká dlžníkovi voči veriteľovi v prípade, že poruší zmluvné povinnosti. Dlžník je v tomto prípade povinný zmluvnú pokutu veriteľovi zaplatiť aj v prípade, ak veriteľovi škoda nevznikne. Zmluvná pokuta je charakteristická tým, že zmluvné strany sa musia na pokute dohodnúť, tzn. že má obligačný charakter. Ďalším znakom je jej akcesorická povaha, zmluvná pokuta ako zabezpečovací inštitút závisí od hlavného záväzku. Tento zabezpečovací inštitút plní

³⁵ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

³⁶ LAZAR, Ján a kol. *Občianske právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

³⁷ PATAKYOVÁ, Mária a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

niekoľko funkcií, a to preventívnu, ak slúži ako paušalizovaná náhrada škody tak ide o funkciu uhradzovaciu (reparačnú), a poslednou je funkcia represívna (penalizačná). Možno ním zabezpečiť splnenie peňažného aj nepeňažného plnenia a zmluvných aj mimozmluvných povinností za podmienky, že takáto povinnosť je spôsobilá stať sa predmetom porušenia a môže z nej vzniknúť nárok, ktorý je vymáhateľný na súde.

Dohoda o zmluvnej pokute má predpísanú písanú formu, inak je neplatná. Môže byť súčasťou hlavnej zmluvy, vo forme dodatku k hlavnej zmluve, alebo sa môže dohodnúť samostatne. Obligatónymi náležitosťami dohody o zmluvnej pokute sú:

- označenie zmluvných strán,
- určenie povinnosti, ktorá je zabezpečená zmluvnou pokutou a ktorá musí byť v dohode vyjadrená dostatočne, presne a zrozumiteľne,
- výška pokuty (je ju možné určiť pevnou sumou alebo percentom z určitej sumy) alebo spôsob jej určenia vyjadrený jednoznačne a zrozumiteľne.

V prípade neprimerane vysokej zmluvnej pokuty môže súd využiť moderačné oprávnenie, tzn. sudcovské zmierňovacie právo (§ 301 Obchodného zákonníka), ktoré spočíva v tom, že súd na návrh môže rozhodnúť, že takúto neprimerane vysokú zmluvnú pokutu v celej výške neprizná a môže ju znížiť, nie však odpustiť. Toto oprávnenie ale nemôže uplatniť z vlastnej iniciatívy. Rozsah moderačného oprávnenia je limitovaný výškou škody, ktorá vznikla porušením povinnosti vyplývajúcej zo zmluvy do doby súdneho rozhodnutia. Ak po uplatnení sudcovského zmierňovacieho práva, t. j. znížení vysokej pokuty vznikne ďalšia škoda ako následok porušenia zabezpečovacej povinnosti, zákon zachováva oprávnenie poškodeného na náhradu dodatočnej škody tým, že mu dáva možnosť škodu vymáhať do výšky zmluvnej pokuty, ktorá je dohodnutá pred uplatnením moderačného práva.³⁸

Podľa obchodného zákonníka je porušenie zmluvných povinností hlavného záväzku zabezpečeného zmluvnou pokutou objektívnou zodpovednosťou dlžníka, to znamená, že dlžník je zodpovedný za toto porušenie bez ohľadu na zavinenie.³⁹

³⁸ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. *Repetitórium obchodného práva*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

³⁹ PATAKYOVÁ, Mária a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

3.2.2 Ručenie

Zabezpečovací inštitút ručenie bol už v práci spomenutý v kapitole Zabezpečovacie inštitúty upravené v Občianskom zákonníku. Komplexnú právnu úpravu pre obchodnoprávne vzťahy nájdeme v § 303 až § 312 Obchodného zákonníka.

Ručenie definujeme ako právny vzťah medzi ručiteľom a veriteľom, ručiteľ písomne vyhlasuje, že uspokojí veriteľa v prípade, ak dlžník nesplní svoj záväzok. Ručiteľský záväzok je podmienený existenciou hlavného záväzku medzi veriteľom a dlžníkom, hovoríme opäť o akcesorickej povahe tohto zabezpečovacieho inštitútu. Subsidiárna povaha tohto inštitútu spočíva v tom, že veriteľ požaduje splnenie svojej pohľadávky najskôr u dlžníka až následne u ručiteľa.

V § 306 ods. 1 Obchodného zákonníka nachádzame prelomenie zásady subsidiarity, keď sa veriteľ so svojim nárokom môže primárne obrátiť na ručiteľa a nemá povinnosť na plnenie vyzvať dlžníka, a to v prípade ak veriteľ nemôže výzvu uskutočniť (napr. dlžník je nedostupný) alebo ak je nepochybné, že dlžník svoj záväzok splniť nemôže (napr. vyhlásením konkurzu na majetok dlžníka).

Ručenie môže vzniknúť dvomi spôsobmi, prvým spôsobom je jednostranné písomné vyhlásenie ručiteľa, ktoré je adresované veriteľovi, ide teda o ručenie prevzaté dobrovoľne. Jednostranné písomné vyhlásenie ručiteľa obligatórne obsahuje niekoľko náležitostí, ktorými sú určenie dlžníka, veriteľa a ručiteľa, charakteristika právneho záväzku a právny titul, a v neposlednom rade musí z neho jednoznačne vyplývať, že osoba ručiteľa na seba berie povinnosť pohľadávku veriteľa uspokojiť v prípade, že dlžník svoj záväzok nesplní. Druhým spôsobom ručenie vzniká na základe zákona (napr. § 59 ods. 5, § 66 ods. 3, § 477 ods. 3, § 627 a § 628 ods. 2) pričom sa primerane použijú ustanovenia, ktoré upravujú vznik jednostranným vyhlásením ručiteľa, t. j. § 305 až § 311.⁴⁰

Keďže ručenie má akcesorickú povahu, zaniká spolu so zánikom hlavného zabezpečovaného záväzku, avšak k zániku môže dôjsť aj inými spôsobmi upravenými v Obchodnom zákonníku. Ručenie napríklad môže zaniknúť dohodou oboch strán,

⁴⁰ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. *Repetitórium obchodného práva*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

odstúpením od zmluvy, odstúpením od dlhu, započítaním, zmarením účelu zmluvy, vzdaním sa práva a podobne.⁴¹

3.2.3 Banková záruka

Banková záruka je zabezpečovací inštitút podobný ručeniu, avšak bez ohľadu na povahu subjektov ide o obchodnoprávny zabezpečovací inštitút. Občiansky zákonník teda tento inštitút vôbec neupravuje, právnu úpravu nájdeme v § 313 až § 322 zákona č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník.⁴²

Pri tomto zabezpečovacom inštitúte máme hlavný záväzkový vzťah medzi dlžníkom a veriteľom, a zabezpečovací vzťah medzi bankou a veriteľom na základe bankovej záruky. Banková záruka na základe záručnej listiny uspokojí veriteľovu pohľadávku, pokiaľ tak dlžník neurobil. Medzi dlžníkom a bankou taktiež vzniká vzťah, a to na základe mandátnej zmluvy, tento vzťah sa teda upravuje podľa právnej úpravy mandátnej zmluvy. Ako som už vyššie uviedla, banková záruka je istý osobitný druh ručenia, má však niekoľko odlišností:

- tento druh zabezpečenia môže poskytnúť len banka,
- banková záruka nemá akcesorickú ani subsidiárnu povahu,
- môže ňou byť zabezpečené vecné aj peňažné plnenie, má však iba peňažnú formu,
- pri nepodmienenej bankovej záruke môže veriteľ nároky previesť na inú osobu bez zmeny v hlavnom záväzkovom vzťahu,
- banka nemôže uplatniť voči veriteľovi námietky, len ak by boli uvedené v záručnej listine.

Pri bankovej záruke sa teda dá primerane použiť právna úprava ručenia.⁴³

Podľa § 313 zákona č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník *„Banková záruka vzniká písomným vyhlásením banky v záručnej listine, že uspokojí veriteľa do výšky určitej peňažnej sumy podľa obsahu záručnej listiny, ak určitá tretia osoba (dlžník)*

⁴¹ PATAKYOVÁ, Mária a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

⁴² PATAKYOVÁ, Mária a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

⁴³ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. *Repetitórium obchodného práva*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

nesplní určitý záväzok alebo sa splnia iné podmienky určené v záručnej listine.“ Ide teda o jednostranný právny úkon banky, ktorý nazývame záručná listina. Aj pri tomto zabezpečovacom inštitúte je potrebný súhlas veriteľa, právny vzťah medzi veriteľom a bankou, ktorá vystavila záručnú listinu obsahujúcu vyhlásenie vzniká doručením tohto dokumentu veriteľovi.⁴⁴ Okrem vyhlásenia, že banka uspokojí veriteľa, musí záručná listina obsahovať aj iné náležitosti. V listine má byť jasne vymedzený dlžník, záväzok, za ktorý bude banka ručiť (preberá bankovú záruku) a suma, za ktorú bude banka ručiť.

Banka môže ručiť za celý záväzok dlžníka alebo iba za časť záväzku, rozsah bankovej záruky a teda výška ručenia musí byť ustanovené v záručnej listine. Všetky podmienky, námietky a prípadné časové obmedzenie bankovej záruky musia byť obsiahnuté v záručnej listine. Bankovú záruku môžu na jeden záväzok potvrdiť viaceré banky, takto vzniká spoločný solidárny záväzok a posilňuje to ručenie. Veriteľ si vie v prípade potreby uplatniť práva z bankovej záruky v ktorejkoľvek z bánk, ktoré vystavili záručnú listinu.⁴⁵

V prípade, že dlžník nesplnil svoj záväzok nastupuje plnenie banky. Zákon stanovuje moment plnenia záväzku bankou na moment doručenia písomnej výzvy od veriteľa. V prípade, že v záručnej listine sú uvedené podmienky alebo povinnosť predloženia dokumentov, je veriteľ povinný ich splniť alebo dodať pred plnením bankou. V prípade, že by dokumenty neboli dodané a podmienky neboli splnené spolu s výzvou od veriteľa alebo bez zbytočného odkladu, banke nevznikne povinnosť plniť. Miesto plnenia ďalej upresňuje § 320 Obchodného zákonníka: „Ak je banka povinná podľa záručnej listiny plniť v prospech oprávneného inej banke, je povinná plniť na účet oprávneného v tejto banke.“⁴⁶ Banka má po plnení bankovej záruky veriteľovi právo uplatniť regres voči dlžníkovi.

Banková záruka zanikne podľa platnosti v záručnej listine, ak je táto platnosť v listine dohodnutá. Veriteľ nemá právo na plnenie po skončení platnosti bankovej záruky, iba ak by písomne banke oznámil svoje nároky ešte pred skončením platnosti.⁴⁷

⁴⁴ PATAKYOVÁ, Mária a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

⁴⁵ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. Repetitórium obchodného práva. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

⁴⁶ PATAKYOVÁ, Mária a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

⁴⁷ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. Repetitórium obchodného práva. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

3.2.4 Uznanie záväzku

Zabezpečovací inštitút uznanie záväzku je upravený aj v Občianskom zákonníku v § 558 Uznanie dlhu. Pre obchodnoprávne záväzkové vzťahy sa však využíva právna úprava podľa § 323 zákona č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník: „*Ak niekto písomne uzná svoj určitý záväzok, predpokladá sa, že v uznanom rozsahu tento záväzok trvá v čase uznania. Tieto účinky nastávajú aj v prípade, keď pohľadávka veriteľa bola v čase uznania už premlčaná.*“, a nakoľko je táto úprava komplexná, právna úprava Občianskeho zákonníka sa nevyužíva ani doplnkovo. Uznanie záväzku nepredstavuje úplne zabezpečenie tohto záväzku ako v prípade iných zabezpečovacích inštitútoch, ale ide o posilnenie práv veriteľa. Nedáva však veriteľovi možnosť uspokojiť svoju pohľadávku z iného zdroja ako je hlavný záväzok. V zahraničných právnych úpravách práve pre absenciu sekundárneho zdroja, z ktorého sa veriteľ uspokojí, neakceptujú túto formu zabezpečenia ako zabezpečovací inštitút.

Jednostranný právny úkon uznanie záväzku je úkon dlžníka adresovaný veriteľovi. Na rozdiel od právnej úpravy uznania dlhu v Občianskom zákonníku, právna úprava uznania záväzku neurčuje potrebu vymedzenia výšky záväzku ani dôvodu. V tomto prípade stačí aby sa dal záväzok identifikovať, napríklad odkazom na konkrétnu zmluvu alebo faktúru. Uznať môžeme peňažný aj nepeňažný záväzok v celom rozsahu, ak nie je v uznaní upresnený iný rozsah.⁴⁸

Uznanie dlhu je možné použiť nielen voči veriteľovi, ale aj voči ručiteľovi. Súhlas ručiteľa sa v tomto prípade nevyžaduje, na rozdiel od občianskoprávnej úpravy uznania dlhu.⁴⁹

⁴⁸ PATAKYOVÁ, Mária a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

⁴⁹ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. *Repetitórium obchodného práva*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

4 Ciel' a metodika práce

4.1 Ciel'

Hlavným cieľom mojej bakalárskej práce je porovnanie právnych úprav zabezpečovacích inštitútov z pohľadu Občianskeho zákonníka a Obchodného zákonníka a identifikovanie rozdielov medzi právnymi úpravami.

K naplneniu stanoveného cieľa je nutné vyriešiť nasledovné čiastkové ciele:

- definovať záväzkové vzťahy, pri ktorých sa zabezpečovacie inštitúty využívajú,
- rozdeliť zabezpečovacie inštitúty podľa jednotlivých zákonníkov,
- charakterizovať jednotlivé zabezpečovacie inštitúty,
- vymedziť rozdiely v právnych úpravách,
- aplikovať teoretické poznatky na praktickom príklade.

4.2 Metodika práce

Vzhľadom na dostatočné množstvo existujúcej teórie a charakter problematiky som pri svojej záverečnej práci použila metódu analýzy, komparácie a dedukcie. Na začiatku som sa zaoberala rešeršom literatúry a analýzou teórie. Analýza, ktorú som využila najmä v prvých kapitolách práce, predstavovala najmä zber, triedenie a sumarizáciu jednotlivých informácií. V ďalšej časti práce som použila metódu komparácie, kedy som porovnávala zanalyzované poznatky o jednotlivých právnych úpravách a jednotlivých zabezpečovacích inštitútoch. Identifikovala som niekoľko rozdielov, ktoré som taktiež zosumarizovala. Metódu komparácie som použila aj v praktickej časti mojej záverečnej práce, kedy som teoretické poznatky porovnávala na praktickom príklade použitia zabezpečovacích inštitútov. V závere som použila metódu dedukcie a z jednotlivých informácií som vyvodila záverečné stanovisko.

5 Porovnanie, analýza a diskusia

5.1 Porovnanie občianskoprávnej a obchodnoprávnej úpravy

V tejto kapitole sa budem venovať porovnaniu právnej úpravy tých zabezpečovacích inštitútov, ktoré sú upravené v oboch zákonníkoch. Ide o inštitút zmluvnej pokuty, ručenia a uznania dlhu, respektíve uznania záväzku.

5.1.1 Zmluvná pokuta

Zmluvná pokuta je zabezpečovací inštitút, ktorý je upravený v Občianskom zákonníku a Obchodný zákonník túto úpravu len dopĺňa (modifikuje).

Hlavný rozdiel medzi právnymi úpravami spočíva v princípe zodpovednosti. Pri právnej úprave v Občianskom zákonníku ide o princíp subjektívnej zodpovednosti. Úprava zmluvnej pokuty v Obchodnom zákonníku je založená na princípe objektívnej zodpovednosti.⁵⁰ „Objektívna zodpovednosť znamená, že pre vznik zodpovednosti sa nevyžaduje zavinenie. Predpokladom pre vznik zodpovednosti je porušenie povinností zo záväzku (alebo inej právnej povinnosti stanovenej v Obchodnom zákonníku), vznik škody a príčinná súvislosť medzi vznikom škody a porušením povinnosti. Existenciu týchto predpokladov musí preukázať poškodený. Podľa § 373 pre vznik zodpovednosti za škodu sa vyžaduje porušenie povinností z obchodného záväzkového vzťahu (§ 261 a § 262) alebo porušenie inej právnej povinnosti stanovenej v Obchodnom zákonníku. Na rozdiel od Obchodného zákonníka zodpovednosť za škodu v § 420 Občianskeho zákonníka je zodpovednosť subjektívna, pri ktorej sa vyžaduje zavinenie, i keď toto je zákonom prezumované. Škodca sa môže zbaviť viny, ak preukáže že škodu nezavinil.“⁵¹

Moderačné právo súdu je ďalším odlišným znakom týchto dvoch právnych úprav. Výška zmluvnej pokuty je dojednaná výlučne zmluvnými stranami, teda nie je limitovaná žiadnym právnym predpisom. V prípade neprimerane vysokej zmluvnej pokuty sa zmluvná strana môže obrátiť na súd, ktorý má právo znížiť túto pokutu na základe už

⁵⁰ GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. *Repetitórium obchodného práva*. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

⁵¹ PATAKYOVÁ, Mária a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

spomínaného moderačného práva. Rozdielom je, že obchodnoprávna úprava určuje, že zmluvná pokuta musí byť vyčíslená aspoň vo výške škody a súd nemôže znížiť takúto zmluvnú sankciu, ani keby bola považovaná za neprimerane vysokú. Občianskoprávna úprava takýto limit neurčuje, to znamená, že súd môže stanoviť výšku zmluvnej pokuty aj pod výšku vzniknutej škody.

Posledným rozdielom je absencia právnej úpravy nároku na zaplatenie zmluvnej pokuty v prípade odstúpenia od zmluvy v Občianskom zákonníku, zatiaľ čo v Obchodnom zákonníku je v § 302 upravené: *„Odstúpenie od zmluvy sa nedotýka nároku na zaplatenie zmluvnej pokuty.“*.

5.1.2 Ručenie

Ručenie je zabezpečovací inštitút, ktorý je komplexne upravený v oboch zákonníkoch. V prípade ručenia v obchodnoprávnom vzťahu je subsidiárna pôsobnosť Občianskeho zákonníka vylúčená. To znamená, že v prípade využitia tohto zabezpečovacieho inštitútu vo vzťahoch obchodnoprávných sa musí postupovať len podľa úpravy Obchodného zákonníka. Napríklad v Obchodnom zákonníku môžeme nájsť aj úpravu bankovej záruky, ktorá je jedným zo spôsobov ručenia a tento inštitút v Občianskom zákonníku nenájde, keďže ide o obchodnoprávny vzťah.⁵² V prípade občianskoprávných vzťahov sa bude zasa postupovať len podľa Občianskeho zákonníka.

Odlíšnosťou právnych úprav je, že v občianskom zákonníku je pre vznik ručenia potrebná dohoda medzi veriteľom a ručiteľom, zatiaľ čo Obchodný zákonník požaduje pre vznik ručenia len písomné vyhlásenie ručiteľa.

V prípade občianskoprávnej úpravy má veriteľ povinnosť písomne vyzvať dlžníka k splneniu jeho záväzku, na rozdiel od Obchodného zákonníka, kedy predchádzajúca výzva dlžníkovi nie je potrebná.

Obchodný zákonník určuje aj spôsob zániku takehoto zabezpečovacieho inštitútu, a to v § 311: *„Ručenie zaniká zánikom záväzku, ktorý ručenie zabezpečuje. Ručenie však nezaniká, ak záväzok zanikol pre nemožnosť plnenia dlžníka a záväzok je splniteľný ručiteľom alebo pre zánik právnickej osoby, ktorá je dlžníkom.“*. V Občianskom

⁵² UKROPEC, Anton. *Ručenie v obchodných záväzkových vzťahoch*. 5.2.2016. Dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/rucenie-v-obchodnych-zavazkovych-vztahoch.htm>

zákonníku takúto úpravu zániku ručenia nenájde, avšak takýto zabezpečovací vzťah sa riadi akcesorickou povahou tohto zabezpečovacieho inštitútu.

5.1.3 Uznanie dlhu a uznanie záväzku

Tieto dva zabezpečovacie inštitúty sú rovnako ako ručenie upravené v zákoníkoch komplexne, a okrem rozdielnej terminológie tohto spôsobu zabezpečenia nájdeme aj iné odlišnosti.

V prípade premlčania záväzku Občiansky zákoník vyžaduje aby dlžník o premlčaní vedel, zatiaľ čo v Obchodnom zákoníku takáto definícia neexistuje.

Rozdielom je dĺžka premlčacej doby, ktorú môžeme nájsť upravenú v § 110 Občianskeho zákoníka a v § 397 Obchodného zákoníka. V prípade občianskoprávných vzťahov je nová premlčacia doba od uznania dlhu desať rokov, zatiaľ čo v prípade obchodnoprávných vzťahov je táto lehota štvorročná.

5.2 Praktický príklad záložnej zmluvy a ručenia

V tejto časti práce by som chcela rozobrať niektoré zabezpečovacie inštitúty z praktického pohľadu a porovnať tak vyššie uvedenú teóriu s reálnym príkladom z podnikateľského prostredia. Pre praktickú časť bakalárskej práce som oslovila výrobnú spoločnosť, ktorá mi poskytla praktický prípad zabezpečenia bankového úveru dvoma formami zabezpečovacích inštitútov. V tejto časti práce môžeme opäť využiť oba zákoníky. Jeden z týchto inštitútov je komplexne upravený v Občianskom zákoníku, druhý je upravený v oboch, vzhľadom na komplexnosť týchto právnych úprav budeme postupovať podľa Obchodného zákoníka. Predmetom tohto záväzkového vzťahu je termínovaný úver, zmluva je uzavretá so Všeobecnou úverovou bankou. Tento záväzkový vzťah je zabezpečený ručiteľskou listinou a zriadením záložného práva na nehnuteľnosť. Subjektami, ktoré vstupujú do tohto záväzkového a zabezpečovacieho vzťahu sú:

- Veriteľ: Všeobecná úverová banka, a. s.
- Dlžník: výrobná spoločnosť A (pre ochranu osobných údajov neuvedené)
- Záložca: výrobná spoločnosť A (pre ochranu osobných údajov neuvedené)
- Ručiteľ: výrobná spoločnosť B (pre ochranu osobných údajov neuvedené)

5.2.1 Záložná zmluva

Termínovaný úver, ktorý som už vyššie spomenula je zabezpečený zmluvou o zriadení záložného práva na nehnuteľnosť⁵³. Zmluva obsahuje údaje a označenie zmluvných strán pre jasnú identifikáciu záložcu a veriteľa.

Na strane záložcu je v zmluve uvedené meno a priezvisko konateľa, jeho trvalé bydlisko, dátum narodenia ako aj rodné číslo. Keďže nejde o fyzickú osobu, ďalej je uvedené obchodné meno spoločnosti, miesto podnikania a identifikačné číslo zo živnostenského registra. V zmluve sa všetky tieto údaje subjektu vymenujú len na začiatku záložnej zmluvy, ďalej sa uvádza v zmluve len označenie záložca. Takisto v úvode nájdeme údaje veriteľa, v texte zmluvy ďalej označený ako záložný veriteľ. Rovnako ako v prípade záložcu je uvedené obchodné meno, sídlo, IČO.

V druhej časti tejto zmluvy sú definované a vymedzené termíny, ktoré sa budú v zmluve ďalej používať. Určuje sa tu najvyššia hodnota istiny, do ktorej sa pohľadávka zabezpečuje. Ďalej sa určuje predmet, ktorým je záväzok zabezpečený, v zmluve ďalej nazývaný ako záloh. Vysvetlením termínu záložné právo sa vymedzuje podľa akej právnej úpravy sa zmluva upravuje, v prípade takejto záložnej zmluvy je to teda § 151a až § 151me Občianskeho zákonníka. Záložná zmluva je aj v prípade obchodnoprávných vzťahov upravená len v Občianskom zákonníku, a to komplexne. V neposlednom rade musí byť vymedzená zmluva, ktorá sa zabezpečuje týmto zabezpečovacím inštitútom a vysvetlenie vzťahu subjektov v jednej a druhej zmluve.

V ďalšej časti zmluvy je uvedené, kedy vznikne toto záložné právo, vzniká teda právoplatnosťou rozhodnutia o povolení vkladu záložného práva do katastra nehnuteľností. Pri nehnuteľnostiach je tento zápis o zriadení záložného práva do katastra nehnuteľností potrebnou náležitosťou, ako som už vyššie spomínala v teórii. Záložca sa zaviazal podpisom tejto zmluvy bezodkladne podať návrh na povolenie vkladu záložného práva do katastra nehnuteľností a splniť všetky lehoty uvedené v zmluve.

Ďalej sú súčasťou tejto zmluvy dohodnuté záväzné vyhlásenia a osobitné povinnosti, výkon záložného práva, podmienky predaja, ďalšie ubezpečenia a rozhodné právo a riešenie sporov. Nasleduje súhlas záložcu a záložného veriteľa, ktorý obaja vyjadrujú podpisom tejto zmluvy.

⁵³ Príloha č. 1

Súčasťou takejto zmluvy sú aj dve prílohy, prvou je špecifikácia zálohu (číslo listu vlastníctva, katastrálne územie, číslo parcely, výmera, druh pozemku, súpisné číslo, aby tento záloh nemohol byť zameniteľný) a druhou prílohou je oznámenie poisťovni, v ktorej je nehnuteľnosť poistená (tzv. vinkulácia). Záložný veriteľ vždy vyžaduje poistenie zálohu záložcom a v prípade plnenia z poistnej zmluvy má na poistné plnenie nárok záložný veriteľ.

5.2.2 Ručiteľská listina

Tento termínovaný úver je zabezpečený aj druhým zabezpečovacím inštitútom, a to ručením. Ručiteľská listina⁵⁴ je dokument, v ktorom sa ručiteľ (výrobná spoločnosť B) zaručí, že v prípade nesplnenia dlžníkovho (výrobná spoločnosť A) záväzku, uspokojí veriteľa (banku) on. Keďže ide o obchodnoprávny vzťah, táto zmluva sa bude riadiť výlučne právnou úpravou Obchodného zákonníka, pretože tento zabezpečovací inštitút je tu upravený komplexne.

Podobne ako pri záložnej zmluve sú v úvode dokumentu definované zmluvné strany, na strane ručiteľa aj na strane veriteľa je uvedené obchodné meno, sídlo, IČO a ďalej v zmluve sa uvádzajú už len pod označením ručiteľ a veriteľ. V zmluve sú uvedené aj identifikačné údaje dlžníka a rovnako sa tento v zmluve ďalej označuje už len ako dlžník. Presne definovaný je aj zabezpečený záväzok, a to uvedením čísla zmluvy o termínovanom úvere a vymedzením zmluvných strán tejto zmluvy.

V ďalšej časti tejto listiny je dojednané kedy a za akých podmienok je ručiteľ povinný uspokojiť pohľadávku veriteľa. V tomto prípade je ručiteľ povinný plniť záväzky dlžníka bez toho, aby veriteľ vyzval dlžníka na plnenie a aby veriteľ poskytol dlhšiu dobu na plnenie. Veriteľ nie je povinný si najskôr uplatniť práva z iného zabezpečenia. V tomto prípade dvojitého zabezpečenia predmetného úveru má teda veriteľ právo najskôr žiadať o plnenie ručiteľa a až v prípade nesplnenia ručiteľových povinností prejde k záložnej zmluve, a teda uspokojí svoju pohľadávku zo zálohu.

Podľa § 308 Z. z. 513/1991 Obchodný zákonník: *„Ručiteľ, ktorý splní záväzok, za ktorý ručí, nadobúda voči dlžníkovi práva veriteľa a je oprávnený požadovať všetky doklady a pomôcky, ktoré má veriteľ a ktoré sú potrebné na uplatnenie nároku voči*

⁵⁴ Príloha č. 2

dlžníkovi.“ a rovnako je to upravené aj v tejto zmluve. Výrobná spoločnosť B má teda nárok na plnenie pohľadávky výrobnou spoločnosťou A, ktorú ručiteľ zaplatil namiesto dlžníka.

V závere tejto listiny opäť ručiteľ a veriteľ vyjadrujú svoj súhlas so znením ručiteľskej listiny svojimi podpismi.

6 Záver

V mojej bakalárskej práci som sa venovala spôsobu zabezpečenia záväzkových vzťahov. Výklad právnej úpravy a znalosti o možnostiach zabezpečenia záväzkových vzťahov sú aj pre mňa ako ekonóma dôležité, pretože so záväzkovými vzťahmi sa v podnikateľskom prostredí stretávame neustále. Každá jedna faktúra alebo zmluva je forma záväzkového vzťahu, do ktorého vstupuje veriteľ a dlžník. Veriteľ poskytuje na určitú dobu za určitých podmienok dlžníkovi časť svojho majetku. A tak je pre veriteľa veľmi dôležité znížiť riziko prípadného zlyhania dlžníka, teda stav keď dlžník nesplní svoj záväzok. V slovenskom právnom poriadku nájdeme niekoľko foriem zabezpečenia, teda zabezpečovacích inštitútov. Tieto zabezpečovacie inštitúty nájdeme upravené v Občianskom aj Obchodnom zákonníku.

V prípade zabezpečovacích inštitútov upravených v oboch zákonníkoch vzniká otázka, podľa ktorej úpravy treba postupovať. Zmluvná pokuta je jedným z tých inštitútov, ktoré nájdeme v oboch zákonníkoch. Hlavnú úpravu nájdeme v Občianskom zákonníku a právna úprava Obchodného zákonníku ju len dopĺňa (modifikuje) pre potreby obchodnoprávných vzťahov. Rozdiel v týchto dvoch právnych úpravách môžeme nájsť pri zodpovednosti dlžníka za porušenie zmluvných povinností. V prípade obchodnoprávnej úpravy ide o prísnejšiu formu zodpovednosti (objektívny princíp), kedy musí dlžník zaplatiť pokutu bez ohľadu na zavinenie. Veriteľ s dlžníkom, aj keď ide o obchodnoprávny vzťah, sa môžu v zmluve dohodnúť aj na iných podmienkach, a teda vynechať túto úpravu Obchodného zákonníka. Ďalším rozdielom medzi právnymi úpravami je v uplatnení moderačného práva, kedy obchodnoprávna úprava limituje spodnú hranicu výškou škody a Občiansky zákonník toto neupravuje.

Ďalším zabezpečovacím inštitútom, ktorý má dvojité právne upravenie je ručenie. V tomto prípade sú však právne úpravy v oboch zákonníkoch obsiahnuté komplexne, a preto sa na obchodnoprávne vzťahy absolútne nedá použiť právna úprava Občianskeho zákonníka a naopak. Prvým rozdielom pri týchto úpravách je samotný vznik ručenia. Pri občianskoprávnej úprave je pre vznik potrebná dohoda, že sa pohľadávka zabezpečí ručením a aj písomné vyhlásenie ručiteľa, že uspokojí veriteľa, ak tak neurobí dlžník. Obchodný zákonník požaduje pre vznik ručenia len písomné vyhlásenie ručiteľa, avšak predpokladá sa, že veriteľ s takýmto ručením súhlasí, inak by tento zabezpečovací inštitút

nemohol využiť. Ďalším rozdielom je, že v Obchodnom zákonníku veriteľ nemusí vyzvať dlžníka k splneniu záväzku.

Aj napriek rozličným názvom môžeme povedať, že uznanie dlhu a uznanie záväzku je rovnaký zabezpečovací inštitút. V oboch právnych úpravách je však upravený komplexne. Jedným z rozdielov je teda rozličná terminológia, ďalej nájdeme rozdiel aj v uznaní už premlčaného záväzku. V prípade Občianskeho zákonníka je potrebné, aby dlžník o premlčaní vedel, zatiaľ čo v Obchodnom zákonníku sa to nevyžaduje. Rozdiel je aj v dĺžke novej premlčacej doby, a to v prípade Občianskeho zákonníka desať rokov a v prípade Obchodného zákonníka len štyri roky. Tieto dva zabezpečovacie inštitúty sa v slovenskej právnej úprave síce považujú za zabezpečovacie inštitúty, ale v zahraničných právnych úpravách to tak nie je. Pri týchto zabezpečovacích inštitútoch totiž chýba prostriedok, ktorým by sa veriteľ zabezpečil v prípade, že dlžník nesplní hlavný záväzok.

Okrem už vyššie spomenutých zabezpečovacích inštitútov som sa v práci venovala aj inštitútom upraveným len v Občianskom zákonníku, a to záložnému právu, zádržnému právu, dohode o zrážkach zo mzdy a iných príjmov, záložnej zmluve, zabezpečeniu záväzku prevodom práva, zabezpečeniu postúpením pohľadávky a zábezpeke. Aj napriek absencii právnej úpravy týchto zabezpečovacích inštitútov v Obchodnom zákonníku sa inštitúty využívajú aj v obchodnoprávných vzťahoch.

V poslednom rade som v práci spomínala aj zabezpečovací inštitút banková záruka, ktorý je vymedzený len v Obchodnom zákonníku. Ide o istý druh ručenia, ktorý sa vyskytuje len v obchodnoprávných vzťahoch a ručiteľom v tomto prípade môže byť len banka. Dlžník ako právnická osoba vystaví banke žiadosť o vystavenie bankovej záruky, banka na základe žiadosti môže vystaviť záručnú listinu. Teda v prípade, že dlžník nesplní svoj záväzok, banka v úlohe ručiteľa veriteľa uspokojí.

V poslednej časti mojej práce som mohla nahliadnuť do reálnych zmlúv, a to do zmluvy o záložnom práve a do ručiteľskej listiny. Aplikovala som tak teoretické poznatky na praktický príklad a mohla som na zmluvách nájsť všetky potrebné náležitosti, tak ako ustanovuje Obchodný či Občiansky zákonník.

Podľa môjho názoru je právna úprava zabezpečovacích inštitútov v oboch zákonníkoch dostatočná a výber zo zabezpečovacích inštitútov je naozaj rozmanitý. Aktualizáciou by sa však právna úprava mohla lepšie aplikovať na súčasné záväzkové vzťahy a ich zabezpečenie, keďže súčasná právna úprava sa od roku 1991 nezmenila.

Takouto aktualizáciou by sa mohlo predísť aj duálnej právnej úprave zabezpečovacích inštitútov.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Knihy/Monografie

GOLIAN, Ján – HAJNIŠOVÁ, Edita – NEVOLNÁ, Zuzana. Repetitórium obchodného práva. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 297 s. ISBN 978-80-89635-36-8.

PATAKYOVÁ, Mária a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.

LAZAR, Ján a kol. Občianske právo hmotné. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2018. 660 s. ISBN 978-80-89635-35-1.

ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár.* 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1754 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár.* 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2019, 1578 s. ISBN 978-80-7400-770-5.

HOLUB, Dušan a kol. Základy práva pre ekonómov. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 356 s. ISBN 978-80-8168-513-2.

KUBÍČEK, Pavol – MAMOJKA, Mojmír – PATAKYOVÁ, Mária. Obchodné právo. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2008. 390 s. ISBN 978-80-7160-225-5.

Článok v časopise

UKROPEC, Anton. Ručenie v obchodných záväzkových vzťahoch. 5.2.2016. Dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/rucenie-v-obchodnych-zavazkovych-vztahoch.htm>

Elektronické dokumenty

Zákon č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník. Dostupné na:

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1964/40/>

Zákon č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník. Dostupné na:

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/513/20160701>